EEN BELANGRIJK BOEK VOOR ONZEN LANDBOUW. ¹⁾

Aan de nagedachtenis van Gerrit Willem Eekhout, de even ijverige als bekwame en scherpzinnige Secretaris der Soekaboemische Landbouw-Vereeniging op Java, die op weinig meer dan dertigjarigen leeftijd, plotseling uit een loopbaan gerukt werd, waarop hij nog zooveel goeds voor Indië, en dus ook voor Nederland evenzeer, beloofde tot stand te brengen, heeft de onvermoeide President der Java-Bank, Mr. N. P. van den Berg, een dier belangrijke geschriften gewijd, waardoor hij voortdurend onze kennis van Indische toestanden en nooden en behoeften, verrijkt.

Een zeldzaam, ja ongeëvenaard voorbeeld van werkzaamheid geeft ons de heer van den Berg. Men moge beweren, dat de tropen de werkkraft van den Europeaan verminderen en althans zijn werklust doen afnemen, maar bewezen heeft men dat niet, zoolang men den President der Java-Bank niet als een hoogst zeldzame uitzondering van opgewektheid tot arbeid, buiten die algemeene wetten sluit. Want inderdaad verbazend is die onverpoosde lust en ijver waarmede hij alles wat het belang van Indië aangaat door de pers behandelt en dus zoowel onder de kennis van het algemeen publiek brengt, als daarvoor de belangstelling van een ieder inroept. Wij mogen gelukkig in Nederland velen tellen die zich gaarne met de belangen van het algemeen bezig

¹⁾ De Graanhandel van Britsch-Indië door Mr. N. P. van den Berg. G. Kolff en Co. Batavia 1888.

houden, en wier stem dikwijls gehoord wordt zoodra deze of gene maatregel der regeering van invloed belooft of dreigt te zijn op den toestand van het land of een bepaald vak van arbeid, maar niemand kunnen wij aanwijzen onder ons die zóó onmiddellijk strijdvaardig is en voor de belangen van ons land in de bres springt, als de heer van den Berg dat doet voor ons Indië, en zijn Indië vooral, hetwelk zoo veel aan hem te danken heeft. Hield zijn stem ons niet gestadig de ooren open voor wat Indië noodig heeft en hetgeen der Kolonie baten of schaden kan, wij zouden nog meer afhankelijk zijn van de allicht gekleurde en althans nooit tijdig verschijnende regeeringsberichten, waaraan daarenboven juist die onbevangen kritiek van den man der praktijk ontbreekt, welke onmisbaar is tot voorlichting van een juist bestuur. Nauwelijks blijkt 't, dat de een of andere tak van regeeringsbeleid wijziging noodig heeft omdat de omstandigheden veranderd zijn of dat zullen worden, of dadelijk laat de heer van den Berg zijn stem tot voorlichting hooren. En dreigen dwaalbegrippen omtrent Indische toestanden post te vatten, soms door officieele beweringen versterkt, dan staat hij daar om die te verdrijven, waartoe zijn ongeëvenaarde kennis van Indie hem meer dan iemand bevoegd maakt. Wil men 't soms doen voorkomen, dat Nederl. Indië eigenlijk een werkelijk bevoorrecht land is boven Britsch Indië b. v., welke bewering dan strekken moet om den tragen en vaak onwilligen gang van ons ambtenaars-personeel om de particulieren in hun ondernemingsgeest te steunen of om ons fiscaal beheer te vergoelijken, dan blijkt 't alras dat hij een gevaarlijke poging waagt die zulk een stelling tracht te verdedigen op grond van halve kennis, want de heer van den Berg wijst hem op alle punten van zijn betoog, terecht. En is hij doorkneed in de kennis van ons eigen Indië, evenzeer in het beheer van het Indië van den Brit is hij volkomen te huis, en ook daar zwaait hij

niet rond met groote woorden en hol klinkende frazen, maar hij wijst tot de bladzijden toe aan van de beste schrijvers, die zijne stellingen wettigen.

Want is zijn werkkraft groot in dat land der tropen, zijn kennis van alles wat op het gebied van Koloniale litteratuur in geheel de wereld haast verschijnt, is evenzeer verbazend. Toch is hij ver verwijderd van alle de plaatsen alwaar die boeken en tijdschriften en dagbladen worden uitgegeven, zoodat 't velen met mij een blijvend raadsel is, hoe elk geschrift van zijne hand, — en dat aantal is groot, — altijd weer aanhalingen bevat van de nieuwste geschriften die, vooral in Engeland en in Britsch-Indië, over de toestanden in die bezittingen verschenen zijn. Bij werklust, dus een onverzadigbare weetlust. Is 't wonder, dat de Britsch Indische regeering dan ook van hem een overzicht gevraagd heeft van de toestanden en belangen en het regeeringsbeleid van ons Indië, en mag 't vreemd heeten, dat hij daaraan op eene wijze voldaan heeft, waarvoor de Onderkoning van Britsch Indië hem openlijk dank heeft toegebracht?

Als van zelve dringt mij daarbij de vraag op de lippen, of die in het Buitenland zoo gewaardeerde man, en dat door personen van hoog gezag en grooten naam, ook van onze Regeering de vraagbaak is, en de leider in die gevallen, waarvan zijn kennis natuurlijk grooter en waarover zijn oordeel dus juister moet zijn dan van welken ambtenaar ook, omdat hij in de praktische wereld leeft en zich beweegt en dus niet alles van anderen moet hooren maar uit ervaring spreekt?

Helaas, dat het antwoord op die vraag, tot voor weinige maanden althans, ontkennend moet zijn. Maar men kent dan ook de gevolgen van te hoog geschatte zelfkennis! Jammer maar dat niet ook de schuldige altijd voor zijn schuld moet boeten, maar juist die arme onschuldigen!

Toen voor weinige jaren, zoo maar met ruwen greep

en halve kennis, indien niet geheele onkunde, in de Staten-Generaal beweerd werd, dat 't blijken zou hoe ons Indië eerder aan Nederland ettelijke millioenen schuldig was in plaats van die daaraan te hebben betaald, zoodra maar de rekening eens door bevoegde handen opgemaakt werd, welke stelling toen dadelijk door een onzer dagbladen onder cijfers gebracht en schijnbaar bewezen werd, maakte Mr. N. P. van den Berg, in zijn bekend Debet en Credit, een einde aan al dat beweren en onderstellen en verzekeren, door als waarheid, zwart op wit, het feit te staven, van de kolossale offers door Indië» aan Nederland gebracht. En evenmin als de man van het eerste woord zich waagde aan het bewijs van zijne aanvankelijke bewering, weerlegde de journalist de hem voorgelegde cijfers van het tegendeel.

»The financial and Economical Progress and Condition of N. India during the last fifteen years and the effect of the present Currency system,» het boek dat Lord Dufferin in 1887 van de hand van Mr. van den Berg ontving, kent zeker een ieder, die er althans belang in stelt geen vreemdeling te zijn in onze koloniale geschiedenis der laatste jaren en tegenwoordige tijden. Naast Mr. P. Brooshooft's uitnemende »Memorie over den toestand in Indië», een werk dat onvolprezen is en zijn wederga zoekt, zal het boek van Mr. P. N. van den Berg voorzeker jarenlang een vraagbaak blijven voor ons Nederlanders vooral. En beide boeken zullen het gelukkig bewijs leveren, dat niet aan het tropisch klimaat ten laste gelegd mag worden de werkkraft en den werklust aan den Europeaan te ontnemen, maar dat beide meer van het individu dan van het land zijner inwoning afhankelijk zijn.

Alsof daarenboven niet in het heete Indië over 't geheel, nog meer en ijveriger gewerkt wordt dan in het zoo kille en koude Europa, alwaar de gure buitenlucht haast dwingt tot het zoeken naar arbeid binnen de muren!

Bij 't noemen dier beide haast standaardwerken van

den schrijver, waaraan ik dien naam meen te mogen geven omdat ze van blijvenden aard zijn en als handboeken zullen geraadpleegd worden door een ieder die inlichtingen zoekt naar de geschiedenis van ons jongste beheer onzer O. I. bezittingen, denk ik aan een reeks geschriften van Mr. N. P. van den Berg die niet minder zijn van inhoud noch aan nut, maar die meer de belangen van den tijd raken waarin ze verschenen. Tot een opsomming van de titels daarvan ben ik echter evenmin in staat, als bij machte om er de waarde van te doen uitkomen, omdat ze telkens vraagstukken toelichtten welke naar zijne overtuiging noodig hadden te worden uiteengezet en verklaard, en dikwijls ook verdedigd, tegen de zijns inziens onjuiste voorstelling van anderen, soms, ja dikwijls mannen van invloed niet alleen op de omstandigheden, maar ook bekleed met de macht om die te regelen. Wat al belangrijke wenken en mededeelingen en statistieke overzichten omtrent de koffie- en de suikercultuur hebben wij aan zijn pen te danken, en altijd op dat juiste oogenblik, wanneer zij van overwegend nut en voorlichting voor ons waren. In den laatsten tijd liet hij ook gedurig zijn stem hooren over het muntwezen in ons Indië. En hoe hevig soms over zijne opmerkingen te dien aanzien bestreden en aangevallen door velen zijner Indische medeburgers, vooral om zijn bestrijding van den door sommige planters zoo gewenschten terugkeer tot den zilveren standaard, toch bleef hij altijd de gematigde man, wel vasthoudend aan zijn beginsel, maar zonder dat een enkel woord van wrevel hem uit de pen kwam ook zelfs dan niet, als zijn tegenstanders de eischen der betamelijkheid niet altijd wisten te eerbiedigen tegenover een man, die meer dan iemand, voor Indië heeft gewerkt en gestreden, zonder daarvoor de waardeering te hebben gevonden die hem terecht toekwam. En dat in Indië evenmin als in Nederland, hoewel hij juist voor de belangen van het land zijner inwoning, het krachtigst opkwam.

Ook zelfs daar waar zijn eigen woord 't meest geldende moest zijn, omdat naast ijverige studie ook ervaring hem had voorgelicht, riep hij toch gedurig de uitspraak in van bekende autoriteiten, ten bewijze, dat hij niet alleen voor zijn eigen oordeel geloof eischt, maar wel degelijk ook op dat van anderen afgaat en zich daardoor laat voorlichten.

Mr. N. P. van den Berg is een man die rusteloos werkt, omdat hij in arbeid zijn levensgeluk vindt en dat vooral, als die arbeid ten bate komt van zijn geliefd Indië. Hij is een levend voorbeeld van Shakespere's bekende woorden.

No profit grows, where is no pleasure ta'en;

In brief, sir, study what you most affect.

Daar zie ik het bovenstaande voor mij en bemerk, dat het haast onbewust mij uit de pen is gegleden! Mijn doel was, om enkel de zoo even ontvangene jongste persvrucht van den heer van den Berg hier met een vluchtig woord aan te kondigen en er de aandacht op te vestigen van onze landbouwers vooral, omdat de lectuur van zijn laatste geschrift, »de Graanhandel van Britsch Indië», voor hen bovenal van overwegend belang mag heeten en zij het boek allicht anders niet eens bij name zouden kennen. Maar als onwillekeurig ben ik bij den schrijver zelven blijven stilstaan en nog altijd niet aan het onderwerp van het boek genaderd.

Geen nood echter. Wat ik daar geschreven heb, wensch ik evenmin te veranderen als terug te nemen, want ik verheug mij veeleer zoo ongezocht de gelegenheid te hebben gevonden een woord van groote ingenomenheid te spreken over een man, die voor het vele wat hij voor ons en voor Indië gedaan heeft, nog te weinig bekend en gewaardeerd is bij ons te lande. Vele en warme vrienden telt hij onder ons, tal van vereerders ook,

maar, ruimer veel ruimer zelfs moet die kring worden, voor zóóveel arbeid op zulk een moeilijk en wijd veld van studie en dat onder zulke geheel andere dan Europeesche toestanden.

En nu het boek. Ik zal daarover dus korter zijn dan ik aanvankelijk het voornemen had, omdat de ruimte van een enkel artikel in dit tijdschrift, terecht, binnen weinige bladzijden moet beperkt blijven, en ik nog liever zal zien dat de belangstellende in het onderwerp den schrijver zelf raadpleegt, dan zich vergenoegt met de vluchtige aantekeningen van mij. Laat ik hem ditmaal dien schrijver nader hebben leeren kennen, dan weet hij althans dat een betrouwbare gids hem geleidt en voorlicht en niet een pamflettist, wiens oordeel weinig waarde heeft.

Ook dit boek verschijnt weer op een uitnemend oogenblik. Ook nu weer levert de schrijver een gewenschte actualiteit. Eigenlijk is het de herdruk van een vroeger geschrift van zijne hand onder denzelfden titel, maar dat omwerking noodig had voor dezen zoo geheel veranderden tijd. Toen hij zich echter tot die omwerking neerzette vond hij zooveel te veranderen en daaraan toe te voegen, dat in plaats van het vroegere, als van zelf een geheel nieuwe arbeid te voorschijn gekomen is. Gelukkig voor ons, die daardoor een volledige beschouwing rijker geworden zijn over een onderwerp hetwelk in den tegenwoordigen tijd vooral groote waarde heeft voor den Europeeschen graanbouw, nu de toekomst daarvoor inderdaad benauwend genoemd moet worden.

Immers op de groote rijzing van de prijzen der landerijen welke in de jaren na 1870 heeft plaats gehad volgde, haast plotseling, een daling, die nog niet geheel tot staan gekomen is en welke velen groote verliezen berokkend ja menigeen zelfs tot geheelen ondergang gebracht heeft. Vooral op de waarde van het bouwland zijn de verliezen

groot. Minder op het grasland. Veeteelt en de beoefening van zuivelproductie hebben sedert dien tijd wel niet meer de vroeger zoo groote winsten gegeven, maar toch blijven de uitkomsten bevredigend voor hen, die tijdig den ouden sleur verlieten en de verbeterde vindingen van de laatste aren op hun bedrijf toepasten. Hij die erkent, dat het langen tijd als zoo eenvoudig genoemd beroep van landbouwer thans mede een vak van wetenschap geworden is, waarin de theorie een groote plaats heeft ingenomen naast de praktijk, zal ook nog heden ten dage een ruim bestaan vinden in veeteelt en zuivelproductie. Zoolang echter zelfs mannen van aanzien, de landbouw- en zuivelscholen onnoodig noemen, verwachtte men niet dat de zooveel minder ontwikkelde en eenvoudige boer, de onmisbaarheid der meer wetenschappelijke oefening van zijn bedrijf noodig zal rekenen. Toch zal alleen daardoor ook het bouwland weder voldoende vruchten afwerpen, en de mededinging met de thans zelfs zeer ver verwijderde graanvelden in 't vreemde land, kunnen doorstaan.

Maar is die mededinging thans reeds groot, nog veel grooter zal ze worden zoodra de verkeerswegen ook in het Oosten zoo veelvuldig en gemakkelijk en onkostbaar zijn gemaakt, als ze in het Westen reeds zijn. Hoe levendig herinner ik mij nog de lang vervlogen jaren waarin Westelijk Europa voornamelijk van Polen en Rusland zijne granen ontving, en hoe onze landbouwers al verontrust werden voor hun toekomst, toen ook de havens aan de Zwarte Zee en de Donaulanden hunne toevoeren daarvan begonnen te vermeerderen. Later zond ook de Nieuwe Wereld granen naar de Oude, en de invloed van die steeds toenemende hoeveelheden deed zich al zeer spoedig op de markten van Europa gevoelen. Maar nauwelijks had men zich met die nieuwe toestanden eenigszins vertrouwd gemaakt of ook het groote Britsch-Indische rijk opende zijne havens voor uitvoeren van granen, die binnen zeer enkele jaren zóó aanzienlijk zijn geworden, dat de cijfers daarvan

de verbazing wekken van een ieder die ze zelfs maar vluchtig nagaat.

De meest volledige mededeelingen omtrent dat voor Europa betrekkelijk nieuwe graanland, levert de heer van den Berg ons in zijn jongste geschrift. Daarop de aandacht te vestigen van alle zaakkundigen hier te lande, is mijn éénig doel met dit schrijven. Want alleen de mannen van het vak, de volkomen deskundigen, kunnen zoodanige mededeelingen op hun volle waarde schatten. Zij alleen zijn bij machte om daaruit die gevolgtrekkingen te maken en die leeringen voor onzen landbouw te verzamelen, welke ze ongetwijfeld inhouden. Velen hunner doen thans reeds een goed ja een uiterst verdienstelijk werk, door in maand- en weekblad den landbouwer voor te lichten bij zijn arbeid, en lessen te geven zoowel op het gebied van den eigenlijken landbouw als op dat der veeteelt en zuivelbereiding. Maar wanneer de groote mededinging komt van landen waarmede Nederland nog weinig verkeer heeft en waarvan de kennis bij ons dus nog niet groot kan zijn, dan is het zaak dat de meest ontwikkelden en zaakkundigen onder ons allen op de hoogte brengen van toestanden, die voor hen van zoo overwegend belang zijn en op hun arbeid zulk een grooten invloed hebben.

Allicht is maar deze vingerwijzing noodig, om vele vakmannen naar dit boek de hand te doen uitstrekken.

Enkele vluchtige opmerkingen van den schrijver zal ik dus hier weergeven, om althans te doen uitkomen, wat het boek inhoudt. Maar als onkundige op dat gebied bepaal ik mij dan ook daartoe.

»Met uitzondering van de ontwikkeling die de thee-
»cultuur op Ceylon in de laatste jaren ingenomen heeft,
»is er in de geschiedenis van het handelsverkeer misschien
»geen tweede voorbeeld bekend van een even snellen en
»even opmerkelijken vooruitgang, als waarop de graan-
»handel van Britsch-Indië bogen kan». Zoo begint de
heer van den Berg zijn merkwaardig geschrift. Van 1860

toen de uitvoeren van granen van Britsch-Indië met			
inbegrip van de rijst,	f	30	millioen bedroegen
stegen die tot	»	112	» in 1885/6
	»	106	» » 1886/7
	»	113	» » 1887/8

Neemt men echter de uitvoer van tarwe alleen, die in de jaren 1867—70 gemiddeld per jaar nog geen millioen bedroeg, maar

in 1886/7 f 104 millioen en

» 1887/8 » 67 »

dan ziet men dat die nog veel sterker vermeerderd ja verhonderdvoudigd is. Wel was de tarwe van oudsher een inheemsch product van Britsch-Indië, en voerde reeds de O. I. Compagnie die zelfs in belangrijke hoeveelheden naar Engeland uit, toen in de laatste jaren der vorige eeuw de graanprijzen verbazend stegen door de schaarscheit aan voedingsmiddelen, maar die zendingen gaven verlies en werden dus niet herhaald. Eerst drie vierde eeuw later, toen in 1873 de uitvoerrechten op alle artikelen, behalve rijst, in Britsch-Indië werden afgeschaft, werd de handel in granen als met een tooverslag te voorschijn gebracht, en weldra maakte ze dien gewichtigen tak der algemeene volkswelvaart uit, waarop dat land thans roemen mag.

»Zoo ziet men op nieuw» zegt Stracheij »dat het kwaad »van elk douanerecht niet ligt in het bedrag, hoe laag »ook, maar in de belemmering van het verkeer.»

Maar naast de wegneming van die belemmering moesten nu de middelen tot goedkoopere voortbrenging aangebracht worden, dat begreep de Br. Ind. regeering onmiddellijk. En in weinige jaren waren landen, zoo groot als de door de inlandsche bevolking thans op Java bewerkte, tegen een uitgaaf van ongeveer f 240 millioen bevlóeid, welke som nu reeds jaarlijks een rente van 6 ten honderd opbrengt, behalve het niet te noemen noch te schatten voordeel voor de geheele bevolking, door de grootere en betere pro-

ductie hunner velden. Gemiddeld bedraagt die opbrengst nu nog slechts de helft van 't geen de Engelsche boer van zijn land trekt, maar op het bevroede land alleen, is de opbrengst veel en veel grooter. En mannen van gezag op dat gebied beweren, dat Br.-Indië bij machte zal zijn jaarlijks tot 2000 millioen kilogram tarwe voort te brengen, indien de regeering den landbouwer blijft steunen bij zijn arbeid.

Welk een heilzame les voor ons koloniaal bestuur, roep ik onwillekeurig uit, gedachtig aan de jaren van de suikercrisis, toen de eigenlijk nog altijd ongeloofelijke stelling toch in vollen ernst uit den mond der regeering gehoord moest worden, dat 's lands regeering niets te maken had met de industrieëlen, maar alleen met de industrie!

Men stelle zich een industrie voor, zonder een industrieëll!!!

Maar vandaar dat Edwin Arnold, in zijn »India revisited», in 1886 van Bombay, de groote uitvoerhaven van de tarwe, getuigt. »Ik verliet voor weinige jaren een stad »van pakhuizen en kantoren, en vind thans een stad terug »van parken en paleizen.»

En ons Batavia? Mr. N. P. van den Berg getuigt daarvan: »Batavia gaat in uiterlijk aanzien achteruit, en »de aanzienlijke heerenhuizingen van vroeger worden herschapen in toko's en landskantoren, terwijl de steden »in het moederland, een geheel ander aanzien winnen.»

Wat had de regeering immers ook met de »industrieëlen» te maken?

Maar vooral de aanleg van middelen van vervoer, hebben aan den handel en de uitvoeren, en dus aan de grooter voortbrenging van tarwe in Britsch-Indië, die verbazende ontwikkeling bijgezet welke uit bovenstaande cijfers blijkt, vooral omdat juist die streken daarmede het rijkst begiftigd werden waar de tarwecultuur 't grootst was. Ruim 23.000 kilometers spoorwegen zijn er thans voor het openbaar verkeer beschikbaar gesteld, en nog lang niet het laatste woord is daarbij gesproken. Door wien de

spoorwegen aangelegd worden, is der bevolking volmaakt onverschillig, indien ze er maar komen. Als de rijkste oogst kan binnengehaald worden en de prijzen dus 't laagst zijn, kunnen toch regeering noch landheer hun pacht krijgen of de koopman zijn goed slijten, alleen omdat de producent, bij gebrek aan middelen van vervoer zijn goed niet naar de havens zenden kan, zoodat hij fiscus en verpachter en handelaar thans schade moet toebrengen waar hij, bij 't bezit van goede spoorwegverbinding, allen rijkelijk zou kunnen voldoen, zoo spreekt de Kamer van Koophandel van Calcutta terecht. En indien particulieren die wegen zullen aanleggen zoo gaat zij voort, dan moeten de ingediende plannen sneller behandeld worden dan thans het geval is, en vooral niet het oponthoud lijden der zoo tijdroovende en omslachtige goedkeuring van de regeering in het Moederland.

Een klacht, ook wel eens elders gehoord?

Ik zal den schrijver niet volgen in zijne overigens zoo allerbelangrijkste mededeelingen omtrent het spoorwegwezen in Britsch-Indië, al vestig ik daarop wel degelijk de aandacht der te dezer zake kundige mannen in ons Nederland. Aardige bijzonderheden trekken daarbij echter zelfs de aandacht van de onkundigen, waaronder ik mij in de allereerste plaats rangschik, zoo als waar de Kamer van Koophandel van Bombay klaagt over de gunstiger vrachttarieven voor de tarwe, welke de voor de uitvoeren daarvan zoo snel opkomende naburige haven Kurrachee, een overwegend voordeel boven haar doen genieten. Want onder dat lager tarief waren de verschepingen van tarwe van Kurrachee toegenomen, van ultimo Maart,

	1879	1	Millioen kilogram.	
tot	1880	14	»	»
	1881	8 $\frac{1}{2}$	»	»
	1882	92 $\frac{1}{2}$	»	»
	1883	137	»	»
en tot September	130	»	»	»

En de Kamer van Koophandel wijst er op, dat de toenemende beweging langs de spoorwegen niet enkel als voordelig voor die ondernemingen moet worden toegejuicht, maar dat men daarin het overwegend voordeel moet erkennen en waardeeren van meer productie en meer arbeid en meer welvaart en meer opbrengst, ook aan den fiscus. Hier spitsen onze ambtenaren ongetwijfeld de ooren! Maar ik herhaal 't, de mannen van het vak wijs ik op die allerbelangrijkste mededeelingen in dit werk, opdat niet een vluchtige aankondiging maar het boek zelf, in handen van ons publiek kome.

En niemand die belang stelt in zaken van productie en van verkeer en handel, zal dit werk opnemen of hij leest het ook, misschien meer dan eens, zoo als ik 't niet kon nalaten. Gedurig toch vond ik van die juiste wenken, welke bijblijven.

Een land van groote productieve kracht, zooals Britsch-Indië, moet zorgen de steeds scherpere mededinging welke in den graanhandel over geheel de wereld opkomt, volkomen te kunnen bestaan. Daarom moet ook daar overal de gelegenheid geopend worden om contracten voor het vervoer te sluiten van de plek van voortbrenging af tot op de markt van bestemming toe, opdat alle die thans zoo drukkende kosten van telkens nieuwe tusschenpersonen en andere ondernemingen van verkeer, wegvallen. Dat de verbetering der havenwerken daarin een groote plaats neemt is natuurlijk, en ook over dit gewichtig onderwerp vindt men hier opmerkingen en mededeelingen welke van groot nut zijn ook voor ons Nederlanders, die te dien opzichte noch verwend noch volleerd zijn.

Maar levert Britsch-Indië goede tarwe aan Europa, ook Australië bleef daarbij waarlijk niet ten achteren, en de vraag dringt zich op, of de hoedanigheid der uitvoeren van dat vijfde werelddeel niet die van het groote Indische graanveld overtreft? De regeering van Britsch-Indië gevoelde al het gewicht van dat vraagstuk, en niet

minder dan 1152 monsters tarwe liet zij uit de verschillende plaatsen van het binnenland naar Londen komen om de oplossing daarvan door de meest bevoegde kenners van die reusachtige centraal graanmarkt, te verkrijgen. Niet meer echter dan 827 monsters kwamen in zoodanig voldoende toestand aan, dat ze voor die proef geschikt waren. De uitkomst was de volgende:

De waarde werd door hen bepaald van

101 Monsters	Superior	op 44/	tot 48/	p. Qr.
146	»	N 1	» 41/6	» 43/6
212	»	» 2	» 39/6	» 41/
254	»	ordinair	» 37/	» 39/
114	»	inferieur	» onder	» 37/

terwijl toen, in 1876, de prijzen waren van

Dantziger tarwe		42/	tot 46/
Australische		47/	» 48/
Californie en Oregon		44/	» 45/
Milwaukee		38/	» 43/

zoodat 't bleek, dat Indië zich meten kon met de beste soorten welke aan de Londensche markt bekend waren. En toen de Minister van Koloniën vier hoofdsoorten dier Indische tarwe aan den grootsten meelfabrikant van Engeland zond, tot proefneming, roemde die de qualiteit als uitnemend, vooral ook omdat ze, door hare intrinsieke droogte en deugdelijkheid, de inlandsche door vermenging ontzaglijk verbeterde en door haar dunne schil een groot meelrendement leverde, zoodat hij ze bovenaan op de lijst plaatste der goede «molenaarstarwe.»

Deskundigen zien dan ook al in Britsch-Indië de groote voorraadsschuur van Europa.

Thans is de jaarlijksche productie van het

Vereenigd Koninkrijk	ongeveer	36	} miljoen Hectoliters.
Duitschland		50	
Frankrijk		100	
Rusland.		100	
Amerika		135	

en zal Britsch-Indië dat laatste cijfer al spoedig bereiken zoo niet overtreffen, vooral als de spoorlijnen nog meer uitbreiding verkrijgen. Reeds nu bedraagt de uitvoer van Tarwe van Britsch Indië, volgens de officiële Statistiek, naar

	1885/6	1886/7	1887/8	Millioen Kilogram.
Engeland	603	484	302	
Frankrijk	108	140	128	
België	133	120	30	
Nederland	4	11	3	
Italië	62	261	154	
Spanje	14	9	13	
Egypte en Midd. Zee	115	66	33	
Arabië	7	7	6	
andere landen . . .	7	15	8	
	<u>1053</u>	<u>1113</u>	<u>677</u>	

terwijl de inderdaad reusachtige vermeerdering van den geheelen uitvoer, van den aanvang af dat de tarwehandel ontwikkeling verkreeg, uit de volgende cijfers blijkt:

1872—73	20	Mill ⁿ . Kilogram	f	2	Millioen.
1873—74	88	»	»	10	»
1874—75	54	»	»	6	»
1875—76	126	»	»	11	»
1876—77	280	»	»	23	»
1877—78	319	»	»	35	»
1878—79	53	»	»	6	»
1879—80	110	»	»	14	»
1880—81	372	»	»	39	»
1881—82	995	»	»	106	»
1882—83	709	»	»	73	»
1883—84	1050	»	»	107	»
1884—85	793	»	»	76	»
1885—86	1053	»	»	96	»
1886—87	1113	»	»	104	»
1887—88	677	»	»	67	»

Dat zijn cijfers welke haast zouden doen vreezen, dat 't ijdel wordt om tegen zulkeen productie nog de mededin-

ging voort te zetten, indien niet de groote verschillen van jaar tot jaar aantoonen, hoe wisselvallig de oogsten aldaar zijn, en hoe de herhaling van een hongersnood als die van 1878 en 1879, de stoutste verwachtingen der bevolking voor de toekomst kan vrijdelen. Reeds nu moeten de uitvoeren kleiner worden, omdat zooveel noodig is tot aanvulling der bijna uitgeputte voorraden ten gevolge der beide laatste schrale oogsten. Tevens verminderen de geschikte velden in aantal, terwijl de toenevende bevolking, ook in welvaart, het gebruik in het eigen land doet stijgen.

Dan zijn de zoo lage scheepsvrachten, welke natuurlijk de toevoeren van zulke verre landen gemakkelijk ja soms alleen mogelijk maken, thans rijzende, terwijl de prijzen der granen overal gedaald zijn. Opmerkelijk zijn ook de volgende cijfers:

	Gemiddelde tarwe prijs in Engeland.	Spoorvracht van binnenland naar Bombay.	Scheepvracht van Bombay naar Engeland.
1873—	58/8	9/8	13/—
1874—7	51/—	7/4	10/9
1878—82	45/—	6/4	7/—
1883—7	35/—	5/4	4/9

Een gemiddelde opgaaf der productiekosten van tarwe is niet te maken, en ze zou ook weinig baten, als men niet tevens verzekerd is van eenige stabiliteit in de opbrengst. Daarenboven hangt die productieprijz geheel af van de plaatselijke omstandigheden, welke b. v. in Illinois de tarwe 83 dollar centen per bushel doen kosten, terwijl de meer Westelijke Staten van 50 tot 67 spreken. Of wie stelt vertrouwen op berekeningen als die van Dr. Wolff:

	Ind. Tarwe.	Amer. Tarwe p. quarter.
Productiekosten. . . .	12/	20/
Landvervoer	6/	4/
Zeevervoer	5/	2/6
	<hr/> 23/	<hr/> 26/6

Zulke groepeerings van cijfers zijn aardig om in te

zien, maar hij die er op ging bouwen, zou zich op een zandgrond wagen. Volle instemming geven wij natuurlijk aan zijn bewering, dat de O. I. tarweproductie een harde slag is voor de Amerikaansche landbouwers.

Alarmisten noemen alle die pogingen der Britsch-Indische regeering, om de productieve kracht van het land ook door spoorwegen enz. te ontwikkelen, een ramp voor het volk, ook omdat het daardoor nog meer belastingen moet opbrengen. Maar, zoo vraagt de heer van den Berg terecht, hoe zulk een bewering te rijmen met het feit dat dertig jaar geleden, in 1856—7, toen van alle die uitvoeren nog naauwelijks sprake was, de landrente f 216 Millioen opbracht, en in 1886—7, slechts f 276 of maar 30 pCt. meer? Laten wij Nederlanders dan liever op ons Oost-Indië zien, alwaar de landrente in 1857 opbracht f 9,205.000, en ongeveer f 20,000.000 nu in 1887, dus 115 pCt. meer! Want bij ons zijn de bebouwde velden met f 6 per bouw belast, en in Britsch-Indie maar met f 2½ à f 3! En verdere directe belastingen kent de landbouwer aldaar niet, terwijl op Java.

Maar genoeg om te doen uitkomen, hoe rijk de inhoud. is van dit in mijne oogen even belangrijk als veelzijdig geschrift van een man die inderdaad een zegen is voor Moederland en Kolonie beide, en een sieraad van ons volk.

Langer dan ik gedacht en mij voorgesteld had, is deze aankondiging geworden. En toch bleef het overzicht nog zeer onvolledig. Moge ik echter de belangstelling voor dit merkwaardig boek gewekt hebben bij hen vooral, wier kundig en zaakrijk oog daarin spoedig die opmerkingen en mededeelingen en wenken zal ontdekken, welke zij van belang achten voor onzen landbouw. Van hun vaardige pen en van hun ijver voor de belangen van onzen nationalen landbouw, ziet zeker een ieder de uitkomsten van hun onderzoek, niet verlangen te gemoet.

P. N. MULLER.